

Verksamhetsrapport LFR (Lokala Förebyggande Rådet) ANDT- BF

ANDT= Alkohol – Narkotika – Dopning - Tobak

BF = Brottsförebyggande

Verksamhetsåret 2020

Jörgen Johansson
ANDT- BF samordnare
jorgen.johansson@torsby.se

Caroline Eriksson
Kommunpolis
caroline.eriksson@torsby.se

Innehållsförteckning

Kommunens övergripande mål, medborgarlöften

Sex regionala målområden

Bedömningsunderlag för Lokala Förebyggande Rådet

Skolelevs drogvanor 2020, nationella, regionala och lokala

SuToHaMu- samarbete kring ANDT- och brottsförebyggande arbete

Arbetsinsatser inom ANDT-, brotts- och suicidförebyggande arbete under 2020

- Främjande av skolnärvaro och förebyggande av skolfrånvaron
- Alkoholförebyggande arbete
- Narkotikaförebyggande arbete
- Dopningsförebyggande arbete
- Tobaksförebyggande arbete
- Förebyggande coachutbildning
- Växa i Värmland
- Utveckling av samarbete med föreningslivet
- Spel om pengar
- Suicidförebyggande verksamhet

Lokala verksamheter placerade under sex fastställda regionala målområden

Kommunens övergripande mål och medborgarlöfte

Övergripande mål: Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skadeverkningar orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk. Vi ska arbeta för att bevara tryggheten i kommunen och utveckla det brottsförebyggande arbetet.

Aktuella medborgarlöften: Polisen och Torsby kommun ska gemensamt fortsätta att arbeta för att motverka droganvändningen bland unga samt jobba aktivt med trygghetsskapande åtgärder i trafikmiljön.

Sex regionala målområden

1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningmedel, och tobak skall minska.
2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska succesivt minska
3. Antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.
4. Personer med riskbruk, missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.
5. Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.
6. Barn och unga ska skyddas från skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak

Bedömningsunderlag för lokalt framtagna åtgärder

- Aktuella drogvaneundersökningar och jämförande statistik från CAN och Brottsförebyggande rådet
- Polisens brottsstatistik
- Kommunal statistik
- Brottförebyggande Rådets statistik
- Lokal kunskap
- Forskningsunderlag

Skolelevers drogvanor 2020

Regionens drogvaneundersökning görs vartannat år och nästa undersökning sker hösten 2021 och redovisas våren 2022. Detta år sammanfattar vi därför CAN: s rapport om skolelevers drogvanor 2020. Av den rapporten framgår bland annat att:

- 4 av 10 niondeklassare har druckit alkohol under de senaste tolv månaderna.
Ungefär samma siffror i vår kommun

- Alkoholkonsumtionen, dvs mängden alkohol som konsumeras var högre bland elever i glesbefolkade kommuner.
- Att använda narkotika var vanligare bland elever i storstäder.
- Av niondeklassarna i hela landet är det 9 procent av pojkarna och 6 procent av flickorna som svarade att de någon gång använt narkotika. Den vanligaste narkotikasorten är cannabis. *Siffrorna i vår kommun var under 4 procent och då redovisas inga resultat men även här är cannabis vanligast.*
- Den totala andelen som någon gång använt narkotikaklassade läkemedel utan läkares ordination ligger i år på 8 procent. Om dessa adderas till de som använt narkotika närpå fördubblas andelen med narkotikaerfarenhet *Siffrorna för vårt län beträffande läkemedel ligger på ungefär samma nivå som riket.*
- En av tio elever i nian röker cigaretter. Att röka ibland är vanligare än att röka regelbundet.
- En av tio elever i nian röker cigaretter. Att röka ibland är vanligare än att röka regelbundet. *Något högre siffror i vår kommun 1,5 av 10*
- Andelen som snusar har ökat sedan 2018. Den största ökningen, relativt sett, har skett bland flickorna, men det är fortfarande betydligt vanligare bland pojkar än flickor att snus. *Vår kommun har ungefär samma siffror som riket.*
- Vad gäller preparat eller substanser som används i syfte att höja sin fysiska prestation i tränings- eller tävlingssammanhang (så kallade PWO) svarade 16 procent av pojkarna och 4 procent av flickorna att de hade använt sådana det senaste året. *Siffrorna för vår kommun är 11 procent pojkar och 2 procent flickor.*

I en fokusrapport från CAN "Substansanvändning och riskuppfattning bland unga skolungdomar" (reviderad 2020-04-15) framgår bland annat att:

Konsumtion av alkohol och tobak har bland skolungdomar minskat markant under 2000-talet. Användningen av narkotika har däremot inte förändrats i någon större utsträckning

I rapporten har man tittat på vad det finns för koppling mellan att uppfatta bruk av en substans som mer eller mindre riskfylld, och att själv konsumera den mer eller mindre mycket.

- Unga uppfattar risken med att dricka alkohol som ungefär lika stor idag som för 25 år sedan.
- Dagligrökningen har sjunkit påtagligt under de senaste 25 åren, men uppfattningen av hur riskfyllt det är att vara dagligrökare har ändå legat på ungefär samma nivå över den tiden.
- Om man tittar på den gruppen som är dagligrökare, ser man dock att den gruppen skattar risken lägre än de som inte är dagligrökare.
- Uppfattningen om att det är en stor risk att använda cannabis regelbundet har minskat från 92 procent till under 58 procent mellan 1995 och 2019. Under

samma period har andelen som rökt cannabis de senaste 12 månaderna legat runt 5 - 6 procent.

- Flickor är mer benägna än pojkar att ha hög riskuppfattning vad gäller att röka cannabis regelbundet.

Attityden till droger

Det som vi oroats mest över de senaste åren är just att ungdomarnas attityd till förbjudna droger har ändrats. I vår lokala undersökning 2019, på frågan om det är upp till var och en att använda cannabis så svarade 60 % av pojkarna och 70 % av flickorna att det är helt eller delvis upp till var och en. Trots denna attitydförändring visar också egna undersökningar att användandet inte har ökat utan ligger kvar på samma nivå, vilket är lite lägre än vad CAN:s undersökningar visar.

Spel om pengar bland unga

CAN:s nya fokusrapport visar att spel om pengar har minskat kraftigt sedan år 2000. Nedgången syns både bland pojkar och flickor i såväl årskurs 9 som i gymnasiet år 2. *När det gäller spel om pengar bland ungdomar i vår kommun så visade det lägre siffror än riket i 2019 års undersökning.*

SuToHaMu samarbete kring ANDT- och brottsförebyggande arbete.

SuToHaMu kommunerna samarbetar för att tillsammans bevara tryggheten och utveckla det ANDT- och brottsförebyggande arbetet. Vi hoppas också att näringsliv och övriga civilsamhället ska bli mer delaktiga i detta arbete.

Vi har en arbetsgrupp bestående av kommunpolis, ANDT- och brottsförebyggande samordnare från respektive kommun samt länssamordnarna för ANDT- och brottsförebyggande arbete som träffats regelbundet för planering och utveckling av samarbetet kommunerna emellan. En styrgrupp bestående av kommunalråd, kommunchefer och kommunpolis har också träffats regelbundet under året. Vi har också ett nära samarbete med Agera Värmland (tidigare brottsförebyggande centret) bland annat kring frågor rörande våldsbejakande extremism.

Kommunerna tillhör samma lokalpolisområde Torsby och delar på samma kommunpolis. Vi jobbar gemensamt för att medborgarna ska fortsatt uppleva trygghet där de bor. Därför vill vi också att så många som möjligt ska bli delaktiga i det brottsförebyggande arbetet.

Det viktigaste delarna i det brottsförebyggande SuToHaMu samarbetet under 2020:

- Långsiktiga och kortsiktiga indikatorer som ska ge relevanta lägesbilder, som sen analyseras så att rätta åtgärder förhoppningsvis kan sättas in så snabbt som möjligt. Vi har också tagit fram förslag på ett digitalt formulär för enkel och kostnadseffektiv inrapportering av månadsrapporter. Vi hoppas att under 2021 ska ha enats om en gemensam modell.

- Vi håller på att arbeta fram en gemensam information om droger, i första hand avsedd för hemsidan hos respektive kommun.
- Vi arbetar för att ta fram en gemensam ANDT policy för kommunernas skolor. En policy som är så lika som möjligt.
- Vi jobbar med våldsbejakande extremism i nära samarbete med Agera Värmland och håller oss uppdaterade i frågan.
- Under 2020 sökte vi, i samarbete med Karlstad universitet, pengar för att utvärdera och utveckla samarbetet. Tyvärr fick vi inga pengar denna gång.
- Samarbetet kring intox (förgiftning) med akutmottagning- socialtjänst och polis fortsätter och utvecklas.

Arbetsinsatser inom ANDT-, brotts- och suicidförebyggande arbete under 2020

Främja skolnärvaro och förebygga skolfrånvaro

12 augusti, innan skolstarten fick all skolpersonal från de yngsta årskurserna till och med gymnasieskolan delta i en webbföreläsning av Malin Gren Landell. Hon är psykolog, psykoterapeut, författare och har varit anställd som statens utredare kring skolfrånvaro.

Förskolan och socialtjänsten har också tagit del av Malins föreläsning under hösten 2020 och kommunen har avsikten att satsa på främjande av skolnärvaron och förebygga skolfrånvaron.

Det finns evidens för att ett av de bästa brottsförebyggande åtgärderna är att se till att så många ungdomarna som möjligt går ur grundskolan med godkända betyg i kärnämnen. Och för att få godkända betyg krävs ju förstås närvaro i skolan. Bland elever med hög skolfrånvaro finns ofta också fler som lider av psykisk ohälsa. Kan vi uppmuntra närvaro och få eleverna att trivas i skolan så förebygger vi brott, droganvändande och psykisk ohälsa.

Alkoholförebyggande arbete

I Värmland har det sedan drygt tio år tillbaka bedrivits i bred samverkan, ett strukturerat och långsiktigt arbete mot langning. Först bedrevs detta arbete inom ramen för "Stoppa langningen", men övergick sedan till nationella Tänk om kampanjen. Det finns idag en arbetsgrupp på länsnivå med representanter från kommunerna, Polisen, Landstinget, Systembolaget, Länsstyrelsen och Värmlands idrottsförbund. Gruppen arbetar långsiktigt med kunskapsspridning och satsningen är idag väl förankrat bland berörda aktörer i länet. Huvudmålgruppen för "Tänk om" insatserna 2020 var huvudsakligen målsmän/föräldrar.

Regionala Tänk om insatser under året:

- Budskap på bussarna i centrala Karlstad

- Budskap på egen Face Book sida.
- Filmer med budskap på Youtube

Lokala Tänk om insatser under året:

- Traditionell drogfri skolavslutning för årskurs 9 på Sahlströmsgården och på Nedergården. Brev skickades till föräldrar inför skolavslutningen.
- LFR (Lokala Förebyggande Rådet) lappar bilar med informationsmaterial om langning inför utvalda risktillfällen.
- Uppmaningar och vädjan till föräldrar i Torsby Nu (egen kommundidning)
- Uppmaningar och vädjan till föräldrar och unga vuxna i Torsbybladet
- Information om Lokala Förebyggande Rådets ANDT- och brottsförebyggande verksamhet, tips till tonårsföräldrar mm. via kommunens hemsida.
- Information och uppmaningar via kommunens Face Book sida.
- Uppmaningar till föräldrar via skolans digitala nätverk
- Nattvandringar och orientering runt "risktillfällen" Valborg, två skolavslutningsdagar och en annan lokal tillställning. Detta skedde i samarbete med lokala föreningar.
- Uppmaningar i samband med Coronapandemin. – Köp inte ut - Håll i -Håll ut.
- Intervjuer på kommunens Face Book sida, text på hemsidan med mera.

Narkotikaförebyggande arbete

Genom alkohol- och tobaksförebyggande arbete så förebygger vi också narkotika. Cannabis är den klart vanligaste narkotikan och förebygger vi rökning så förebygger vi också Cannabis. Det är också så att när narkotika testas de första gångerna så är det ofta i berusat tillstånd detta sker.

För ett framgångsrikt förebyggande arbete mot narkotika eller andra droger är en viktig förutsättning att ungdomarna trivs med livet. Att de ges möjligheter till en och meningsfull uppväxt. De ska trivas i hemmet och de ska vara närvarande och trivas i skolan. Trivsel på fritiden till exempel i en förening är också viktigt. Vi måste alla i samhället hjälpas åt så att så många barn och ungdomar som möjligt får ta del av dessa goda förutsättningar. Vi ska samarbeta och se till ungdomarna aldrig börjar använda narkotika. Det är naturligtvis viktigt att de som förser ungdomarna med droger tas av polisen och får avtjäna sina straff, men saknas konsumenterna så försvinner förmodligen dessa langare mycket snabbare.

Dopningsförebyggande arbete

Målet med vårt arbete mot dopning är också här att förhindra att ungdomar över huvud taget börjar använda drogerna. Det börjar ofta med fixering på det egna utseendet och känslan att inte duga utseendemässigt. Ungdomar matas med tusentals bilder varje dag, ofta retuscherade bilder. Känslan att inte duga infinner sig ofta hos unga och många vill förändra sitt utseende genom att banta och/eller att träna. Det är positivt på alla sätt att ungdomar vill träna, men tyvärr tror många att träning på gym innebär att de också måste kaka kosttillskott. Denna industri omsätter årligen många miljoner och det satsas stora pengar på att marknadsföra produkterna. Tyvärr är dock innehållet inte alltid vad som står på etiketten. Flera produkter som lovar snabba

muskulära förbättringar har visat sig innehålla både narkotiska preparat och förbjudna läkemedel. Har man sen väl börjat använda steroider är det mycket svårt att sluta och för några kan det också sluta med psykisk ohälsa och i värsta fall med självmord.

Varje år engageras externa föreläsare kring kroppsfixering, kosttillskott och förbjudna dopingpreparat. Årskurs nio och ettan på gymnasiet är målgrupperna men tyvärr fick detta ställas in under 2020 på grund av Coronan. Det finns annars en arbetsgrupp i kommunen "PRODIS" (prevention av doping i Sverige) som har uppdraget att jobba med frågan.

Tobaksförebyggande arbete

Tobaksbruket bland ungdomar har minskat under hela 2000 - talet men de senaste undersökningarna indikerar dock att minskningen har avstannat?

Tobaksförebyggande arbete har prioriterats i vår kommun en längre tid, bland annat har kontraktmetoden *Tobaksfri duo* använts sedan 2011 på våra högstadieskolor.

Dessutom är beslut om tobaksfri skoltid också taget sedan några år tillbaka. Idag är det ca 80 - 90 % av årskurs nio som är tobaksfria när de börjar på gymnasiet. Tyvärr ökar sen tobaksanvändandet under gymnasietiden. Det är därför viktigt att vi har en tydlig policy kring tobaken på skolorna och att vi gemensamt lever upp till det som bestämts. Detta arbete är dock lite svårare på gymnasieskolorna, dels på grund av vuxenskolans, dels att flera andra elever också är myndiga. Elever från andra länder har heller inte samma syn på tobaksanvändandet.

Förebyggande coachutbildning

Under hösten 2020 påbörjades en satsning från Länsstyrelsen med syftet att stärka skyddsfaktorerna för barn och unga samt att det ska skapas en samsyn kring främjande och förebyggande arbete. Vi ska till exempel rustas så att vi har samma eller liknande svar till drogliberala ungdomar och/eller föräldrar. Pilotutbildningen genomfördes 23 - 24 november via Skype och tanken är att deltagarna själva sen får vara med och utveckla och förbättra. Länssamordnarna Annika Andersson och Karin Lidén är tillsammans med ANDT samordnarna i Torsby och Eda, Jörgen Johansson och Mimmi Adolfsson ansvariga för utbildningen.

Växa i Värmland

En regional satsning för att utveckla föräldraskapsstödet 0 – 18 år påbörjades under året. En arbetsgrupp ledd av Länsstyrelsen träffas regelbundet. Torsby kommun har två representanter i gruppen, förskolechef Ann-Charlotte Nygren och grundskolerektor Anna Renhult.

Utveckling av samarbetet med föreningslivet

Tillsammans med Arvika kommun och SISU Värmlands Idrottsförbund, har ett samarbete kring främjande och förebyggande arbete i föreningslivet inletts under året. Tanken med detta är att föräldrar och barn/ungdomar ska höra samma eller liknande budskap och policys från flera samhällsaktörer. Dock inväntas nu "Växa i Värmland"

och deras tankar kring passande budskap i olika åldersgrupper. ANDT samordnarna, fritidschef och SISU konsulenter från respektive kommuner deltar i arbetet.

Spel om pengar

Inga insatser i kommunen under 2020.

Suicidförebyggande verksamhet

Kommunens insats har under 2020 varit att påbörja arbetet med att främja skolnärvaro och förebygga skolfrånvaro. (se ovan)

På Stjerneskolans pågår en annan intressant satsning. FMS-modellen ska hjälpa elever att själva ta ansvar för sin fysiska kapacitet (F), mentala balans (M) och sociala kompetens (S), så att de mår och presterar i skolan. Denna satsning innebär också ett verktyg i kampen mot psykisk ohälsa och suicid. Läs gärna mer om modellen på www.fms.se

Lokala verksamheter placerade under fastställda regionala målområden

1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopingmedel, och tobak skall minska.

- Alkoholhandläggaren sorterar under miljö och hälsa har tillsynsansvar när det gäller alkohol, läkemedel, folköl och tobak. Regelbundna besök görs.
- Ansvar för kontroll och tillsyn av skolgårdar finns ligger också på Miljö och Hälsa. Regelbundna kontroller görs.
- Vi har samverkansavtal mellan kommun och polis samt att kommun och polis utifrån bedömningsunderlag tillkännagivit medborgarlöften.
- Antilangningsinsatser via "tänk om" (se alkoholförebyggande arbete)
- Vi har en överenskommelse med handlarna i kommunen att 16 års gräns gäller för köp av energidrycker Alkoholhandläggaren och ANDT samordnaren hjälps åt att försöka "underhålla" överenskommelsen.

2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska succesivt minska

- (Se arbetsinsatser inom ANDT-, brotts- och suicidförebyggande arbete under 2020 ovan)

- Familjecentralen har sin verksamhet i nya lokaler i direkt anslutning till sjukhuset. För mer information kring familjecentralen, kontakta Eva-Lena Ueltzhöfer.
- Reflexen är samarbete mellan kommunen och Svenska kyrkan som vänder sig till barn vars föräldrar har någon form av missbruk. Verksamheten har sen nystarten breddats och vänder sig också till de barn som har någon i familjen som mår psykiskt dåligt eller har det jobbigt i samband med separation. För mer information kring Reflexen, kontakta Elisabeth Hed på socialtjänsten.
- Polisen jobbar med "Kronobergsmodellen" vilket innebär att alkohol beslagtas tidigt under festkvällen och föräldrar/vårdnadshavare samt socialen kontaktas när ungdomarna är under 18 år.
- Fritidsförvaltningen jobbar för att våra barn och ungdomar ska ha främjande arenor och att de ska uppmuntras till idrottsaktiviteter, hobbies eller andra meningsfulla fritidssysselsättningar. Ett bra samarbete med föreningslivet är då viktigt.

3. Antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.

- Läkarna ska ställa frågor om ANDT bruk till patienterna och samma sak ska socialsekreterarna göra till sina klienter

4. Personer med riskbruk, missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.

- Kommunen har två anställda drogterapeuter
- "Slussen" Verksamhet i samarbete socialen och arbetsmarknadsavdelningen fungerar bra. Verksamheten vänder sig till de som står långt utanför ordinarie arbetsmarknad och som har pågående problem.
- Matlagingsgrupp i samarbete socialtjänsten och Svenska kyrkan fungerar bra. Verksamheten vänder sig till de som tidigare haft ett långvarigt missbruk. Syftet är att isoleringen ska brytas till förmån för social samvaro och kunskap om god kosthållning.
- Beroendemottagningen vänder sig till personer och deras anhöriga som upplever sig ha problem med alkohol, droger med mera. Till beroendemottagningen kan man vända sig anonymt för att få råd.

5. Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.

- SMADIT modellen är ett samarbete mellan polis och socialtjänst där de som ertappas vid polisens nykterhetskontroller ska erbjudas hjälp inom 48 timmar
- En lokal handlingsplan för suicidprevention finns sedan 2020. En aktivitet från denna plan under hösten 2020 var att all personal på skolorna, förskolan och personal från socialtjänsten deltog i föreläsning kring främjande av skolnärvaro och förebyggande av skolfrånvaro.

6. Barn och unga ska skyddas från skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak.

- Familjecentralen har under året haft sin verksamhet i nya lokaler i direkt anslutning till sjukhuset. För mer information kring familjecentralen, kontakta Eva-Lena Ueltzhöfer.
- Reflexen är samarbete mellan kommunen och Svenska kyrkan som vänder sig till barn vars föräldrar har någon form av missbruk. Verksamheten har sen nystarten breddats och vänder sig också till de barn som har någon i familjen som mår psykiskt dåligt eller har det jobbigt i samband med separation. För mer information kring Reflexen, kontakta Elisabeth Hed på socialtjänsten.
- Kommunen satsar på främjande drogfria aktiviteter som till exempel Vargnatta, niornas skolavslutning, tjejgruppsverksamhet och diverse lovaktiviteter, samarbete med föreningar med mera.